

RECENZE

«REVIEWS»

by Martin Klapetek; Karel Říha; Ctirad Václav Pospíšil; Denisa Červenková; Jana Plátová; Ladislav Tichý; Tomáš Machula

Source:

Studia Theologica (Studia theologica), issue: 29 / 2007, pages: 62-88, on www.ceeol.com.

The following ad supports maintaining our C.E.E.O.L. service

eBooks on Central, East and Southeast Europe

Post-Communist Lithuania. Culture in Transition

By **Helmutas Šabasevičius, Antanas
Andrijauskas, Almantas Samalavičius,
Skaidra Trilupaitytė**, et al.

Kultūros, Filosofijos ir Meno Institutas,
Vilnius, 2006.
(in English)

This book is devoted to an analysis
of the complex and varied processes
taking place in post-Communist
Lithuania.

more on:

www.dibido.eu

jak věci jsou, byť si to mnozí ještě naivně neuvědomují.

Tento bod je dle mého soudu velmi charakteristický pro postmoderní filosofický diskurs Vattimova typu. Odmítnutí objektivní pravdy a absolutizace hermeneutiky vede k pojetí filosofie jako „vyprávění svého příběhu“. V této atmosféře v podstatě ztrácejí argumenty na důležitosti, protože jsou tak jako tak spojeny s určitou představou intersubjektivně sdělitelné (a tedy i objektivní) pravdy. To umožňuje bohorovná tvrzení o konci či smrti metafyziky, která však nejsou vyargumentovaná. Lze ale vůbec argumentovat, nebo nezbývá než zůstat u skromného vyprávění příběhu? Pro nenapravitelně objektivistického metafyzika, lhostejno jedná-li se o aristoteli, tomistu nebo analytického filosofa, zde ale není žádný společný základ, z něhož bychom při diskusi vycházeli. Na jedné straně je to problém, neboť zmíněný filosof se touží vyrovnat s námitkami a protichůdnými tezemi. Na straně druhé se ale příběh s argumenty míjí. Nepředstavuje tedy zásadní výzvu a problém. V úvodu zmíněné schisma se tedy stává skutečným míjením se. A to je podle mého mínění škoda.

Domnívám se, že vydání této knihy je v našem prostředí velmi užitečné, protože stručným a čtivým způsobem představuje jistý typ myšlení, který – ať už si o něm myslíme cokoli – má v kontinentální tradici významné místo. Dovolil bych si ale vyjádřit přání, aby vedle této knihy vyšla v českém překladu i její obdoba z druhého „pólu“ – rozhovor italského ateisty Paola Flores d'Arcais s Josephem kardinálem Ratzingerem nazvaný *Existuje Bůh?* I zde se setkáváme s eseji a vzájemným rozhovorem ateisty a katolíka. Jejich východiska jsou však dosti odlišná od Rortyho a Vattima. Srovnání

těchto dvou knih by bylo pro čtenáře velmi poučné a inspirující k dalšímu promýšlení této problematiky.

Tomáš Machula

MARK JUERGENSEMEYER

*TEROR V MYSLI BOŽÍ: GLOBÁLNÍ VZESTUP
NÁBOŽENSKÉHO JEDNÁNÍ*

(Brno: CDK, 2007. 382 s.
ISBN 978-80-7325-109-3)

V letošním roce vydalo brněnské *Centrum pro studium demokracie a kultury* (CDK) v rámci své edice *Politika a náboženství* knihu významného amerického sociologa náboženství prof. Marka Juergensmeyera *Teror v mysli boží: globální vzestup náboženského jednání*. Autor, který je vedoucím katedry globálních a mezinárodních studií na Kalifornské univerzitě v Santa Barbaře, se zde stejně jako ve svých předchozích textech zabývá komplikovaným vztahem různorodých náboženských systémů, globalizace a násilí.

Původně vyšla kniha ve Spojených státech již v roce 2000 a ihned vzбудila svým tématem i způsobem argumentace velký zájem laické i odborné veřejnosti. Zaujala novým pohledem na propojení náboženství a násilí, které se jasně podepisuje na vnitřní logice náboženského terorismu v dnešním globalizovaném světě (např. Severní Irsko, Francie, Egypt, Blízký Východ, Indie, Japonsko, USA atd.). České vydání již vychází z přepracované verze knihy z roku 2003, jež zohledňuje nové události útoku na World Trade Center v New York City a sídlo amerického ministerstva obrany Pentagon ve Washington D. C.

z 11. září 2001. Překlad Tomáše Suchomela je velmi kvalitní a českému čtenáři dostatečně přibližuje lehkost autorova psaní. Terminologicky lze vytknout pouze drobnosti, jako např. na straně 56 překvapivé použití výrazu „evangelista“ místo „evangelikál“ pro bližší charakterizaci Geralda L. K. Smithe.

V *Předmluvě k přepracovanému vydání* (s. 9n) Juergensmeyer výstižně shrnuje své odborné zájmy, které ho k sepsání knihy vedly, a nakonec také vlastní jádro jeho přínosného textu. Náboženství se při násilných činech stávají zdrojem politické totožnosti a ospravedlnění mstivé ideologie. Terorismus je zde chápán spíše jako určité formy veřejného jednání, než jako aspekt politické strategie. Jedná se tedy o symbolická vyjádření, jejichž účelem je poskytnout pocit (nebo spíše iluzi) moci jinak zoufalým společenstvím. Klíčový význam náboženství v těchto procesech se projevuje v ospravedlnění zabíjení lidí a poskytnutí obrazu „kosmické války“ mezi Dobrem a Zlem. Takto se aktérům umožňuje věřit v jejich roli ve velkém duchovním dramatu. Náboženství zde nejsou příčinou násilí, ale poskytují symboly a mravní zásady, které umožňují provádět akty teroru (hrůzy). Podle autora se v tomto projevuje doslova revoluční charakter náboženství, neboť poskytují ideologické zdroje alternativního pohledu na veřejný řád a na co je zde důležité poukázat: v jeho různorodých podobách.

Knihla začíná několika studiemi (s. 39–152) současných náboženských aktivistů, kteří se sami k násilí uchýlili nebo ospravedlňují jeho užití. Při jejich charakteristice hrají důležitou roli světonázory přijímané v rámci tzv. „kultur násilí“. Ve druhé polovině knihy (s. 155–308) se autor snaží vykreslit logické struktury, které se vyskytují v „kulturách

násilí“. Jeho cílem je ukázat, jak spolu náboženství a násilí navzájem souvisejí. Čtenář zde nalezne původní teorii, proč se lidé uchylují k aktům náboženského terorismu s cílem nejen naplnit nějaký strategický záměr, nýbrž také dosáhnout jistého symbolického cíle. Důležitými se zde jeví obrazy kosmického soupeření a válčení, které jsou teroristy uváděny do souvislosti s politickými boji odehrávajícími se na tomto světě. Na konkrétních příkladech se dále dokládá myšlenka, že násilí poskytuje pocit moci odcizeným jednotlivcům, skupinám na okraji společenského spektra, ale i jejich vizionářským ideologům.

V závěru knihy se Mark Juergensmeyer vrací k otázce: jak se vůbec může někdo domnívat, že by Bůh mohl schvalovat terorismus, a proč se znovuobjevní moci náboženství v posledních letech projevuje tak krvavě? A co by se s tím dalo dělat? Má-li se na projevy náboženského terorismu reagovat takovým způsobem, který bude mít úspěch a nevyprovokuje jen další vlnu teroristických útoků, v první řadě bude třeba pochopit, proč k těmto útokům vůbec dochází. Za tímto praktickým záměrem se však skrývá hlubší pokus porozumět roli, kterou násilí v náboženské představivosti vždy sehrávalo. Autor přichází se zajímavou teorií, že právě historický okamžik globální transformace poskytuje náboženství příležitost k tomu, aby bylo opět potvrzeno jako veřejná síla. To pak souvisí s devalvací světské autority a potřebou alternativní ideologie veřejného řádu.

Juergensmeyerova práce se tak jistě stane vyhledávaným titulem pro laické i odborné čtenáře, kteří se chtějí relevantně zabývat problematikou současných forem terorismu, či vztahu náboženství a politiky.

Martin Klapetek